

[Undervisningsministeren]

Jeg vil gerne takke ordførerne for, at de med så stor indsigt og med så stort engagement er gået ind i denne debat. Jeg vil for øvrigt også gerne takke dem, der har rejst debatten, og takke for det venlige pres, som dermed er lagt på mig og regeringen, så vi kan gå i gang med denne vigtige og påtrængende opgave.

Jeg vil også gerne takke for, at næsten alle ordførere så klart har erkendt, at sektorforskningsinstitutterne er vidt forskellige, at de ud over at varetage forskningsopgaver varetager opgaver af administrativ art, opgaver, der vedrører kontrol, bedømmelse, udarbejdelse af responsa osv. osv. Vi må være opmærksomme på den store forskellighed, der præger disse institutter, og må være opmærksomme på, at vi derfor kun vanskeligt kan presse én bestemt styringsmodel ned over hovedet på dem.

Men det skal ikke afskære os fra at have et klart sigte med bestræbelserne, og jeg er glad for den tilslutning, der har været til de principper, jeg lagde frem. Jeg kan derfor fuldt ud støtte den dagsorden, der er foreslået på en række partiers vegne. Jeg kan støtte dagsordenen, fordi jeg føler, at ordførerne har vist forståelse for de forbehold, jeg har nævnt i min redegørelse, som vedrører institutternes forskellighed, behovet for, at vi udviser fleksibilitet.

Hr. Estrup har sandelig ret i, at dagsordenen ikke er tandløs. Dagsordenen giver regeringen nogle lektier for, og der skal laves noget hjemmearbejde nu. Jeg beder om tiltro til, at jeg vil gøre, hvad jeg kan. Jeg beder også om forståelse for, at opgaven er svær, og at den kan tage lidt tid.

Jeg kan ikke den 1. april 1987 komme og fortælle Folketingets forskningsudvalg, at nu er det hele overstået, nu har vi reformeret samtlige sektorforskningsinstitutter. Men jeg kan komme og fortælle, hvordan de første reaktioner var på denne debat og denne dagsorden og det mål, der her er sat. Jeg kan komme og fortælle, hvor der er skred i tingene, og hvor det kniber, og jeg kan give forskningsudvalget begrundelsen for, at det vil knibe visse steder med at få realiseret princippet.

Så må vi tage en drøftelse af, hvorvidt vi kan acceptere begrundelserne for, at man nogle steder ikke kan realisere principperne fuldt ud, og så vil jeg til den tid muligvis få

nye lektier for, og dem vil jeg tage mig af i den samme ånd, som jeg går til opgaven nu.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 16 af Rahbæk Møller (SF), Jytte Hilden (S), Ole Bernt Henriksen (KF), Birthe Rønn Hornbech (V), Estrup (RV), Bente Juncker (CD) og Steffensen (KRF) (se foran) vedtoges enstemmigt med 110 stemmer.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 44:

Forslag til folketingsbeslutning om iværksættelse af et bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram.

Af undervisningsministeren (Bertel Haarder).

(Fremsat 13/11 86).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Jytte Hilden (S):

Folketinget skal nu som det tredje substanspunkt på dagens dagsorden om forskning diskutere undervisningsministerens forslag til folketingsbeslutning om iværksættelse af et bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram.

Vi kan i Socialdemokratiet kun glæde os over, at dette program er kommet frem, og hvis man læser ministerens hovedmålsætninger og derefter de punkter, som ministeren mener de bør udmøntes i, ser man, at det næsten ord til andet er en repetition af det program, Socialdemokratiet lagde frem allerede i foråret. Måske man kunne have sparet Folketinget for lidt ekstra tid, men o.k.

Jeg skal på Socialdemokratiets vegne sige, at vi glæder os over de målsætninger, som er nævnt i programmet. Det drejer sig om at udbygge vores forsknings- og uddannelsessystem. Det drejer sig om miljøbeskyttelse. Det drejer sig om at styrke dansk eksport, for-

[Jytte Hilden]

bedre ernæringsværdien i levnedsmidler, fremstille bedre og billigere lægemidler osv. osv. Det ser jo smukt ud.

Når man sammenligner de smukke målsætninger med, hvad der rent faktisk står i ministerens forslagspunkter, synes man måske nok, at der er nogle ting, der mangler. Dels mangler vi, hvordan ministeren vil sikre med dette konkrete program på et konkret område, nemlig det bioteknologiske, at der bliver et større samspil mellem det offentlige og private virksomheder. Der findes jo en lang række ting, som man i det offentlige, på universiteter og læreanstalter, ved om biologiske temaer, og vi har i Danmark virksomheder som f.eks. bryggerierne og medicinalfirmaerne, der befinder sig på et højt vidensniveau. Det kunne være rart at se et forslag til et endnu større samspil mellem disse i forbindelse med de forskningsprocesser, som nu skal sættes i gang.

Ministeren foreslår en lang række centre, som skal etableres, og der er ingen tvivl om, som det fremgik af den tidligere debat, at disse centre er der mange tanker i gang om.

Det, vi vil spørge ministeren om, er: hvad vil ministeren gøre, hvis der kommer ansøgninger om disse centre i forbindelse med dette program, som overstiger det beløb, som er skrevet i programmet, nemlig de 500 mill. kr. frem til år 1990? Er det sådan, at hvis der kommer kvalificerede, talentfulde, kreative forslag, vil der være en mulighed for at udvide den ramme? Det skal være mit ene spørgsmål til ministeren.

Den anden ting, jeg gerne vil spørge ministeren om – det er ikke med i vores oprindelige program, så det kan man måske ikke spørge direkte om –: hvordan stiller ministeren sig til en oprustning af fagene biologi og kemi i undervisningen? Vi skal altså helt ned i uddannelsessystemet for med tiden at sikre os den basale viden, som skal bringe os videre på det biologiske felt i dette land. Det vil jeg også meget gerne have ministerens kommentarer til.

Jeg skal endelig komme med nogle bemærkninger om noget, der efter vores mening vil være meget vigtigt, og som vi også har fremsat et forslag om. Det er et forslag, der drejer sig om genbrug og affaldsbehandling i Miljøministeriets regi, men det drejer sig også om renere teknologier. Med de biologiske metoder, man i dag behersker, og

navnlig med øget forskning vil det være muligt ikke alene at tage fat på landbrugets produktionsmetoder, som det sker i miljøforskningen. Det vil også være muligt at tage fat på en lang række metoder inde i hjertet af de kemiske produktioner.

Agter ministeren med dette program at sikre – og hvorledes vil ministeren så gøre det? – at vi får fat i produktionsmetoderne? Ellers kan man nemlig efter vores mening hælde den ene milliard efter den anden ud til miljøforbedringer. Det vil være fuldstændig som danaidernes kar, for der er simpelt hen hul i bunden, hvis ikke vi tager fat på de helt basale processer. Vi synes, at netop et bioteknologisk forskningsprogram kunne anvendes på dette område.

Med disse spørgsmål skal jeg slutte med at sige, at Socialdemokratiet som sagt glæder sig over, at handlingsprogrammet er kommet frem. Vi har en lang række spørgsmål til de punkter, der er, og til de bemærkninger, der er gjort i forbindelse med programmet, men de egner sig bedre til en diskussion i udvalget.

Eva Møller (KF):

Der er og har været såvel her i folketingsalen som i pressen og i befolkningen megen debat om bioteknologi, om dens muligheder, dens udvikling, dens anvendelse og dens risici, og vi ved jo også, at drøftelser i Folketingets teknologiudvalg førte til, at regeringen blev opfordret til at fremsætte det beslutningsforslag, vi nu drøfter.

Jeg skal med det samme sige, at Det Konservative Folkeparti kan tilslutte sig forslaget. Vi finder det væsentligt på alle områder at styrke dansk forskning og udvikling mest muligt, og vi hilser derfor også dette initiativ velkomment.

Det er for os tillige af stor betydning, at dette forskningsprogram har opbakning såvel i erhvervslivet som i forskerverdenen. Det er altid godt med samarbejde.

Jeg vil også gerne understrege vigtigheden af, at vi her i Danmark går med i den internationale forskning på dette vigtige område, hvor jeg mener vi har gode forudsætninger for at være med, idet vi har rige traditioner inden for landbrug, fiskeri og medicin, områder, hvor vi måske her i Danmark særlig har

[Eva Møller]

kunnet hævde os, fordi vi har mangel på det, man i traditionel forstand kalder råstoffer.

Jeg har med glæde noteret mig, at det er hensigten som en del af programmet at uddanne flere kandidater på områder med tilknytning til emnet, og jeg vil i denne forbindelse gerne pege på, at områderne »med tilknytning til emnet« måske er flere, end man umiddelbart forestiller sig.

Jeg har også konstateret, at det er hensigten at udbygge forskeruddannelserne samt at forbedre efter- og videreuddannelsesmulighederne. Dette falder helt i tråd med de bemærkninger, vi har gjort i de tidligere forskningspolitiske debatter i dag, hvor vi understregede nødvendigheden af at uddanne flere forskere i Danmark for at få styrket den danske forskning.

Jeg kan frygte, at det i beslutningsforslaget skitserede administrative apparat måske vil blive lidt tungt, men jeg går ud fra, at dette er en af de ting, vi kan se på i udvalget. Der er naturligvis brug for vurderinger og oplysninger, når vi skal arbejde med nye teknologier, men lad os dog gøre det så smidigt som muligt.

Vi hilser altså velkomment, at forskning og erhvervsliv i fællesskab får et bioteknologisk udviklingsprogram, hvortil der er afsat 500 mill. kr. på finanslovsforslagene i de kommende år. Vi tror på, at vi hermed også på dette område får styrket dansk forskning, og det er vi som sagt generelt positive over for. Vi tror på, at vi får en mulighed for at forbedre dansk eksportvirksomhed, at der måske kan skabes nye arbejdspladser i nicheproduktioner, at der kan udføres forskning, der på lang sigt kan gavne dansk landbrug, fiskeri og industri i deres produktion og produktforædling og herunder være til gavn for befolkningen. Jeg har også konstateret, at regeringen med dette program lægger vægt på, at der udføres et forebyggende arbejde inden for såvel miljøbeskyttelse som sygdomsforebyggelse, og at også dette kan være til glæde og gavn for befolkningen.

Kort sagt et ja til det foreliggende beslutningsforslag fra Det Konservative Folkeparti.

Niels Anker Kofoed (V):

Jeg vil gerne starte med at rose undervisningsministeren for, at han er kommet med et så udmærket beslutningsforslag, selv om

det selvfølgelig også skal siges, at Folketinget i sin tid har opfordret ministeren til at komme med beslutningsforslaget.

Jeg synes, der er grund til at lægge vægt på, at der er mange fornuftige ting i dette forslag. Det peger imod noget nyt, vi skal tage fat på, og som måske er forudsætningen for, at vi kan få erhvervslivet til at fungere på bedre vis.

Det, jeg hæfter mig ved i den bioteknologiske forskning, er de muligheder, der ligger i den både for landbrug og for fiskeri. Det er tydeligt nævnt. Når jeg tænker på den store debat, der har været om de overskudslagre, man påstår er til stede, men hvor jeg kan sige, at de er af strukturel karakter, kan jeg ikke lade være med at nævne en vigtig ting: hvis Danmark skal kunne klare sig, skal vi stadig væk lave råvarer til industriel forarbejdning. Vi må nok også erkende, at fødevarereproduktionen ikke vil stige i den grad, den har gjort, eftersom behovet for fødevarer ikke er til stede i samme udstrækning som tidligere, i hvert fald ikke for de forædlede fødevarer, vi producerer.

Derfor er det alvorligt og vigtigt for os, at vi lærer at bruge vores landbrugsjord til andre ting, f.eks. til at fremstille planter, som kan anvendes i den bioteknologiske proces. Jeg tænker på, hvilket bidrag vi kunne yde, hvis vi var lidt foran de andre lande med hensyn til f.eks. at udvikle processer, hvor vi kan anvende kernen og strået til andre ting, således at vi kan fremstille plastic og lign., som er mere miljøvenligt end de stoffer, vi har i øjeblikket.

Jeg tror, at de, der kommer først og længst, er dem, der virkelig kan drage nytte af disse ting, således at vi ikke får den situation, der er udsigt til i øjeblikket: at vi af andre grunde skal nedsætte en produktion på vores eget areal.

Jeg må minde Folketinget om, at det eneste råstof, Danmark har, er jord og vores klima. Hvis vi ikke finder råvarer eller produktioner på vores jord, som passer til vores klima, og som vi kan udnytte og forædle til en højere værdi, så har dette samfund ikke ret mange muligheder for at bevare den velfærd, vi gerne vil have, endsigte for at betale den gæld, vi allerede har stiftet. Derfor hilser jeg beslutningsforslaget velkomment og synes, at intentionerne er gode.

[Niels Anker Kofoed]

Hvis jeg endelig skal komme med nogle kritiske bemærkninger – jeg giver ret i, hvis det kan fastholdes, at der ikke kan være langt fra grundforskning til anvendt forskning – så tror jeg, vi er så langt i dag, at vi måske også skulle anvende nogle midler til anvendt forskning lidt kraftigere.

Jeg har lagt mærke til ved nogle projekter, jeg er med i, hvor vanskeligt det er at komme igennem hos myndighederne og få støtte til at lave de nye ting ved praktiske foranstaltninger. Vi kan godt få tilskud, og hvad det hedder, til forskning, men vi har meget vanskeligt ved at få nye ting lavet på den forskning, vi allerede har. Jeg tænker på bioraffinaderier, hvor der er masser af muligheder, men hvor vi ikke kan komme i gang, fordi der ikke er midler til stede.

Men altså min ros til undervisningsministeren og dermed vores tilslutning til at arbejde videre med forslaget.

Rahbæk Møller (SF):

Det vakte nogen forundring hos en del af os, da det pludselig forlød, at undervisningsministeren var begyndt at indkalde ansøgninger til et bioteknologisk udviklingsprogram, selv om et flertal i Folketinget havde pålagt ham at få vedtaget et beslutningsforslag før programmets iværksættelse.

Nu har jeg så fået den forklaring, at ministeren blot ønskede at være velforberedt og kende ideerne fra forskningsverdenen. Det lyder som lidt af en søforklaring, men under alle omstændigheder har vi nu fået beslutningsforslaget fremsat, og lad så forhistorien være glemt.

Det, der umiddelbart slår én ved gennemlæsning af forslaget, er, at det ikke er nemt at læse ud af det, hvad der faktisk vil ske. Der angives en økonomisk ramme og nogle brede målsætninger, men særlig præcist er det ikke. Da vi behandlede Socialdemokratiets beslutningsforslag i foråret, var hovedtanken, at det var for upræcist til at danne grundlag for en folketingsbeslutning. Nu må vi så konstatere, at ministerens forslag ikke er stort mere præcist.

Det fremgår, at ministeren vil oprette nogle samarbejdsgrupper mellem forskellige forskningsinstitutioner. Af en eller anden grund kaldes disse samarbejdsgrupper for »centre«, selv om det fremgår, at der ikke er

tale om fysiske centre. Ministeren skal dog roses for at have droppet tanken om et overorgan under det monstrøse navn »Danmarks Bioteknologiske Forskningscenter«. Disse centre skal styrke den bioteknologiske forskning inden for nogle meget bredt formulerede emneområder. Det synes at fremgå, at de mere præcise målsætninger skal formuleres på baggrund af ideer i de indsendte ansøgninger.

Det er ikke i sig selv dårligt at indkalde ideer fra forskningsinstitutionerne. Interesse for bestemte emner og problemer er en vigtig drivkraft for forskningen, men det er vigtigt at præcisere, at det også er nødvendigt at udbyde forskningsprojekter på basis af samfundsmæssige ønsker til udviklingen.

Som eksempel på sådanne områder kan nævnes muligheden for at ombygge sammenhængende produktionskæder fra landbrug til industri, der fundamentalt er forureningsfri. Det var også det problem, fru Jytte Hilden var inde på. Jeg er meget enig i de bemærkninger, hun kom med. Et andet område er økologisk forskning, hvor de indtil nu behandlede sager har vist behov for øget viden.

Begge de nævnte områder er for så vidt dækket af stikordet i beslutningsforslaget. Men det er fuldkommen umuligt at se, hvilken vægt de vil indgå med i det endelige forskningsprogram.

Jeg vil også nævne, at der er behov for egentlig kritisk forskning i denne forbindelse. De fleste forskere er ifølge sagens natur optaget af de nye muligheder og er derfor positive over for dem. Men der er også skeptiske biologer, og det er væsentligt for befolkningens samlede vurdering, at også de kritiske synspunkter kan uddybes gennem forskning.

Økonomisk er forslaget mindre ambitiøst end såvel den såkaldte Grønspættebog som Socialdemokratiets beslutningsforslag, der begge opererer med udgifter på ca. 260 mill. kr. om året i 10 år. Regeringen foreslår et foreløbig 4-årigt program, startende med 75 mill. kr. årligt og sluttende med 150 mill. kr. årligt. På det punkt er vi enige med regeringen. Det foreslåede startbeløb forekommer rimeligt, og rammen kan altid udvides, i den udstrækning der viser sig grundlag for det.

I denne forbindelse vil jeg rose ministeren for at love at give de to relevante folketingsudvalg en orientering i slutningen af 1987. I den forbindelse vil der formodentlig blive

[Rahbæk Møller]

foretaget en vurdering af, om rammen er tilstrækkelig.

Jeg skal også rose de dele, der går ud på en styrkelse af uddannelserne.

Jeg har et spørgsmål til ministeren. I Grønspættebogen bliver der talt om et mindre program i industriministerens regi som opfølgning af undervisningsministerens program. Er denne tanke helt droppet, siden den hverken fremgår af den industripolitiske redegørelse eller af dette beslutningsforslag?

I forslaget er der afsat 5 mill. kr. årligt til informationskampagner og teknologivurdering. Det beløb er simpelt hen for lavt. Bl.a. på grund af den betydelige usikkerhed i befolkningen over for de nye, langtfra alle tillokkende muligheder, bioteknologien åbner, er det nødvendigt med væsentlig flere midler. Organisatorisk bør pengene administreres af Teknologinævnet, men aktiviteterne skal naturligvis koordineres med aktiviteterne i anden regi, som det også er nævnt i forslaget.

Afslutningsvis skal jeg sige, at SF ønsker et bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram iværksat, og at vi derfor vil deltage konstruktivt i udvalgsarbejdet, men det foreliggende forslag skal præciseres på afgørende punkter for at kunne leve op til vore forventninger.

Lone Dybkjær (RV):

Også jeg skal takke undervisningsministeren, fordi han så venligt har fulgt et flertal i teknologiudvalget, der opfordrede regeringen til inden den 1. januar 1987 at fremsætte et forslag til folketingsbeslutning om et bioteknologisk forsknings- og udviklingsprogram.

Der er i dette forslag en lang række meget fine målsætninger, som man selvfølgelig dårligt kan være uenig i. Der er også en række fornuftige punkter, som man under udformningen af programmet skal tage hensyn til, og som man heller ikke kan være uenig i.

Specielt har jeg noteret mig ministerens oplysninger om oplysnings- og teknologivurderingsarbejdet og også noteret, at ministeren er indstillet på et samarbejde med det nedsatte Teknologinævn. Det vil jeg godt lige knytte nogle bemærkninger til.

Uanset om der var et bredt flertal eller et smallere flertal bag det nedsatte Teknologinævn, må vi altså konstatere, at det er nedsat, og at det er gået i gang med arbejdet, og

at det måske har nogle særlige muligheder, som de mere traditionelle formidlingsorganer ikke har. Jeg skal derfor opfordre undervisningsministeren til også med andet end de pæne ord at gå ind i et samarbejde med Teknologinævnet, også således, at der åbnes mulighed for, at Teknologinævnet til forskellige projekter kan søge nogle af de penge, som bliver afsat på finansloven.

Som jeg sagde, synes jeg, at det er meget gode ord. Det, som jeg synes det er vanskeligt at finde ud af – også selv om man læser bemærkningerne – er selvfølgelig, hvordan alle de her områder nu forholder sig til hinanden. Hvad er det for nogle indbyrdes prioriteringer, man vil lave? Hvor meget vil man satse på det ene og på det andet og på det tredje sted? Jeg kan godt se, at man ikke kan gå ind i en detaljeret gennemgang af det, det vil næppe være rimeligt, men det gør altså, at det bliver en utrolig overordnet diskussion, vi fører, og jeg synes, vi mangler at komme ned i nogle substansdrøftelser på grundlag af det, der ligger her.

Hvad er det for nogle processer, der sættes i gang de forskellige steder? Hvad er det for nogle institutioner, der får bevillinger? Hvad er det for nogle bureaukratier, vi bygger op? Hvad er det for nogle magtkampe, slåskampe, vi sætter i gang, osv.? Det er jo realiteterne bag sådan et program. Hvordan alt det her vil komme til at tage sig ud som et samlet hele, synes jeg kan være utrolig vanskeligt at vurdere, fordi det er så overordnet, som det er.

Jeg skal derfor opfordre undervisningsministeren til at spørge undervisningsministeren, om han er villig til at gå ind i en lidt mere detaljeret drøftelse i forbindelse med udviklingsarbejdet med henblik på at konkretisere nogle af områderne, sådan at vi kan se, hvad det er for udviklingscentre, vi navnlig giver prioritet.

Jeg synes, det er utrolig vigtigt, at vi skaber et tværfagligt samarbejde, og at vi bygger på det, der allerede eksisterer, således at vi ikke skal starte fuldstændig fra grunden. Det er utrolig vigtigt, at vi får inddraget offentlige, halvoffentlige og selvejende institutioner og private virksomheder, for kun på den måde tror jeg rent faktisk at vi kan bryde nogle barrierer ned, som vitterlig eksisterer i dag.

Skal der overhovedet være realiteter i spørgsmålet om eksport, og skal der være

[Lone Dybkjær]

realiteter i, at forskningsresultater skal føre til eksport, så er den eneste vej, at de personer, som er involveret i både forskningssiden og i eksportsiden, på en eller anden måde har forbindelse med hinanden; ellers er det umuligt at overføre viden fra det ene område til det andet.

Vi snakker meget om, hvordan vi laver alle disse overførsler, hvordan vi også sikrer nogle af de mellemliggende udviklingsfaser, sådan at det kan komme videre over i industrien. Efter min opfattelse er der kun én vej, efter at jeg nu har fulgt debatten her i 15 år og ikke synes, den er nået ret meget ud af stedet, og det er, at der sker personudveksling. Det er det eneste effektive middel til at få resultaterne fra den ene side til den anden. Alt andet, papirer og informationssystemer, og hvad ved jeg, fører efter min opfattelse ikke til et resultat.

I denne sammenhæng vil jeg gerne opfordre ministeren til, at vi virkelig prøver at kigge på den involverede persons side, på, hvad vi kan gøre for at fremme en ordentlig udveksling mellem personer og forhindre, at der er alt for mange kunstige barrierer til, at det kan lade sig gøre med ansættelser det ene og det andet sted. Så tror jeg det måske kan blive en succes. Ellers kan vi risikere, at det bare går som sædvanlig.

Steffensen (KRF):

Indledningsvis skal jeg sige, at jeg har lovet at tage CD med i de betragtninger, jeg her kort vil gøre om dette forslag.

Vi kan tilslutte os ministerens forslag. Vi finder, at en styring af den fremtidige teknologiske udvikling er helt nødvendig. Teknologien bør tjene mennesket og sikre den personlige frihed og ikke gøre mennesket til slave af teknologien. Teknologien må heller ikke ødelægge naturen, og den må ikke ved ubegrænset brug af de ressourcer, vi har, ødelægge forudsætningerne for fremtidigt menneskeliv. Vi kan lige så godt indrømme, at det nemt kan ske, hvis vi ikke sætter nogle rammer.

Derfor er det helt nødvendigt – det er også på høje tid – at vi får et bioteknologisk forsknings- og udviklingsarbejde i gang. Vi mener, at ministerens forslag er et udmærket middel til at komme videre på dette vigtige område.

Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Tak for endnu en god runde! Og velkommen til de nye i ordførerkredsen, som har levet op til det niveau, vi satte i formiddags.

Også tak for tilslutningen til de større principper i forslaget. Der var tilslutning til, at vi spenderer et beløb af den nævnte størrelse. Der var tilslutning til de mål, der er sat med denne forskning.

Forskellige ordførere har selvfølgelig haft en række bemærkninger. Jeg skal prøve at svare på nogle af dem her, men de fleste bemærkninger vil jeg nu gerne have lov til at svare på skriftligt i udvalget.

Historien bag dette forslag er, at vi var tre ministre, der nedsatte et lille udvalg for halvandet års tid siden. Det førte til den såkaldte Grønspættebog, som udkom for et år siden. Senere kom det socialdemokratiske belutningsforslag, og fru Jytte Hilden har fuldstændig ret i, at der er store lighedspunkter mellem det beslutningsforslag, som hun fremsatte i det tidlige forår, og det, der ligger her. Til gengæld tror jeg, hun gerne vil indrømme, at hun var stærkt inspireret af Grønspættebogen. Sådan har tingene vandret udmærket fra regering til opposition, og det synes jeg er aldeles fortræffeligt.

Fru Jytte Hilden spurgte, hvad vi egentlig ville gøre, hvis der nu kom flere ansøgninger, end der var penge til. Ja, det er vi jo meget vant til i forskningsorganisationerne. Så prioriterer vi, og så må pengene gå til det bedste. Men jeg tror, spørgsmålet var ment på en anden måde: hvis der nu kom virkelig relevante forskningsprojekter, som alle måtte ønske gennemført, og som der ikke var penge til, hvad så? Ja, i den situation må vi jo, som hr. Rahbæk Møller sagde, se på sagen til den tid. Foreløbig starter vi jo med et stort beløb det første år og et endnu større beløb de næste år. Er der ikke penge nok, ja, så må vi se det i sammenhæng med den øvrige forskningspolitik. Det kan jo også være, at de bestående forskningsråd og de stigende bevillinger, som de har, kan løfte nogle af opgaverne inden for dette felt.

Man kunne også stille spørgsmålet: hvad nu, hvis der kommer forslag til projekter, der overstiger de 20 mill. kr., som vi i den indledende fase havde sat som overgrænse? Hvis det skulle ske, mener jeg, vi skal se fleksibelt på denne grænse. Vi har sagt, at vi gerne vil

[Undervisningsministeren]

indkalde ideer, som koster fra 3 til 20 mill. kr. Skulle der komme en virkelig god idé, som koster 23 mill. kr., så mener jeg ikke man på forhånd skal udelukke den.

Med andre ord: fleksibilitet er nøgleordet. Vi er endnu i idéfasen, vi har ikke lavet programmet færdig. Vi har indbudt forslag til, hvorledes vi kan bruge disse penge; forslagene skulle vist indkomme den 1. december 1986; de ligger altså i en bunke et eller andet sted i ministeriet. Nu går de kloge så i gang med at vurdere, hvilke forslag der er bedst, og hvorledes der ud af de mange ideer kan fremstå et stærkt bioteknologisk forskningsprogram.

Fru Jytte Hilden spørger, hvordan vi op-ruster skolen, når det gælder biologi og kemi. Det synes jeg er et godt spørgsmål. Foreløbig har vi jo svækket skolen, dengang vi i 1975 som led i den nye skolelov lod biologi og geografi gå over til at være valgfag i de store klasser og erstattede dem med faget samtidsorientering. Man kan roligt sige, at denne ændring havde nogle omkostninger, specielt for faget geografi og for faget biologi.

Jeg har for et års tid siden nedsat et læseplansudvalg, som skulle se på faget samtidsorientering, og som omhyggeligt blev bemandet med bl.a. biologer og geografer, men jeg kan roligt sige, at udvalgsarbejdet har bekræftet, at det var et noget umage ægteskab, der blev lavet i 1975. De har rent ud sagt svært ved at blive enige, og jeg sidder i øjeblikket med to udkast til læseplan – det ene fra formanden og udvalgets flertal og det andet fra biologerne og geograferne. Det tror jeg er situationen i en nøddeskal.

Der er problemer, når det gælder bl.a. biologi, og jeg føler selv, at det er paradoksalt, at vi i et tiår, hvor alle efterhånden er blevet klar over dette fags store betydning, hvor alle taler om miljøproblemer og vi bruger penge på bioteknologi, lige netop har svækket faget biologi i vores skole. Det er paradoksalt, og det må vi nok gøre noget ved; og jeg tror ikke, det klares ved en ny læseplan for faget samtidsorientering.

I den nye gymnasieordning, vi forhåbentlig får, er det mit håb at biologi i hvert fald ikke får en svækket stilling, men snarere en styrket stilling. I hvert fald er det min fornemmelse, at kemi efter de foreløbige planer vil få en styrket stilling.

Så spurgte fru Jytte Hilden til sidst, om vi også havde tænkt på det, hun kalder produktionsmetoderne i den kemiske industri. Det tror jeg jeg kan forsikre, og jeg synes, det kunne være interessant, at både jeg og udvalget bliver orienteret om de perspektiver, der ligger dér, med henblik på, at vi her i landet kan erstatte forældede og forurenende produktionsmetoder med moderne og miljøvenlige produktionsmetoder. Det er jo på den måde, vi skal forene den økonomiske vækst med et renere miljø, noget, som man troede umuligt for 15 år siden, men som vi nu ved er et yderst realistisk perspektiv.

Jeg vil gerne takke fru Eva Møller for hendes mange gode bemærkninger, som jeg kunne tilslutte mig hele vejen igennem.

Jeg vil takke hr. Niels Anker Kofoed for, at han straks stak lige ind i hjertet af det, som jeg også ser som det største perspektiv i dette her, nemlig at vi måske ligesom for 100 år siden kan få en omstilling inden for dansk landbrug, som jo på mange måder står i den samme udfordring som for 100 år siden. Dengang var det det billige korn, de store farme i USA og Sovjet og de billige transportmidler med damplokomotiver og dampskibe, der gjorde, at vi ikke kunne fortsætte med den hidtidige produktion. Nu står vi over for EFs overskudslagre, som hr. Niels Anker Kofoed netop nævnte, og hvad er løsningen på det?

Ja, jeg tror, han har ret i, at løsningen bl.a. er, at vi på den danske jord producerer råvarer til andet end levnedsmiddelindustrien, dvs. forsker os frem til nye afgrøder og også nye forædlingsmetoder og forsker os frem til, hvordan vi kan levere råvarer til en materialefremstilling. Teoretisk set kan man jo lave både benzin og møbler og alt muligt andet af de afgrøder, der kan dyrkes på den danske jord. Spørgsmålet er, om det bliver rentabelt. Det er det store problem. Det ved vi ikke noget om endnu. De fleste forundersøgelser tyder på, at det er svært at gøre det rentabelt, men pludselig en dag kommer der nok noget, som kan bruges, og dette program har til hensigt at fremskynde den dag.

Vi skal heller ikke være blinde for, at man jo også vil satse på bioteknologi i EF. I EF vil alle landene blive stærkt interesserede i at komme af med de store problemer, man har inden for landbrugsområdet. Hvis Danmark nu går foran og med dette program satser

[Undervisningsministeren]

lidt før de andre, kan vi blive det sted, hvor mange af EF-pengene til forskning og udvikling inden for bioteknologien lander. Det synes jeg er et perspektiv, vi skal tage med i betragtning.

Hr. Rahbæk Møller talte om perspektivet i at få en forureningsfri produktionskæde fra landbrug til industri. Det tror jeg passer meget godt ind i det, hr. Niels Anker Kofoed talte om, og det er også et af de perspektiver, jeg ser. Han tilsluttede sig det økonomiske omfang, vi her har lagt op til.

Jeg tror også, det økonomiske omfang er rigtigt. Vi skal jo tænke på, at det er sin sag pludselig at få uddannet alle de mennesker, som skal udføre denne forskning. Der har desværre i årevis været mangel på ansøgere til de naturvidenskabelige fakulteter på universiteterne. Københavns Universitet har bl.a. manglet studenter ikke mindst inden for disse felter – ikke inden for faget biologi, men inden for de fag, som har med bioteknologi at gøre. Sådant set er det paradoksalt. De studerende har stået i kø på medicin, har stået i kø på biologi, altså stået i kø for at blive gymnasielærere i biologi, men inden for det, som vi her taler om, har det skortet på ansøgere og på indsats. Det er for så vidt deprimerende, men »bedre sent end aldrig«. Der må være mulighed for, at vi kan bruge både medicinere og folk, der er uddannet til at blive biologilærere, i denne forskning.

Så var der spørgsmålet om folkeoplysningen, som både fru Lone Dybkjær og hr. Rahbæk Møller rejste. Er der penge nok? Skal det foregå i samarbejde med Teknologinævnet? Til det sidste vil jeg svare: ja, naturligvis. Det er også nævnt på side 1 i forslaget, nederst i højre spalte. Jeg vil gerne drøfte med udvalget, hvordan vi kan praktisere det, der står om samarbejde med Teknologinævnet. Jeg kan ikke se, hvorfor Teknologinævnet ikke skulle kunne søge nogle af midlerne. Det var da naturligt.

På den anden side vil jeg gerne sige, at vi nok ikke skal lave en stor statskampagne på dette felt. Vi lever i folkeoplysningens land med masser af voksenundervisning i fritidslovens regi, med folkehøjskoler, der laver masser af kurser om disse ting, med et folkeuniversitet, som også har det formål, at forskere skal komme ud og fortælle almindelige mennesker om perspektiverne i deres forskning. Med andre ord, vi har en lang række

kanaler og meget store muligheder for at øse af bevillinger til denne oplysningsvirksomhed, som jeg er lige så meget tilhænger af som de ordførere, der har talt om det. Så lad os endelig ikke forestille os, at den eneste oplysning, der skal foregå, skal være den, vi bevilger 5 mill. kr. til. Nej, det er jo en lille pebernød i forhold til hele folkeoplysningssektoren, som jeg kan spore interesserer sig kolossalt for dette her. En af de højskolefolk, der har ytret sig stærkt om bioteknologien, er jo fru Grethe Rostbøll. Andre kunne nævnes.

Fru Lone Dybkjær har ret i, at personudveksling er vejen til at få gang i det tværfaglige samarbejde, vi skal have op at stå. Derfor må vi have fjernet de barrierer, som hindrer personudveksling, og det er de barrierer, vi finder både mellem den offentlige og den private sektor, mellem forskellige ministerier, som vogter over sektorinteresser, og mellem forskellige institutioner, som er bangé for at der skal gå noget fra dem.

Fru Lone Dybkjær peger her på et helt centralt problem. Somme tider kan man blive deprimeret over, at et så lille land som Danmark har så mange indre barrierer at slås med, når vi skal samarbejde om løsningen af væsentlige opgaver. Lad os nu prøve, om ikke lige netop dette program kunne blive et eksempel på, at vi kan få et samarbejde i stand om løsningen af en virkelig central opgave.

(Kort bemærkning).

Jytte Hilden (S):

Det, der bringer mig herop, er ministerens bemærkninger om, at Socialdemokratiet lod sig inspirere af Grønspættebogen. Det kan såmænd godt være rigtigt, lige så vel som regeringen og vi lod os inspirere af den almindelige debat i samfundet om bioteknologiens muligheder. Vi tog turen sidste gang. Der er vist ikke nogen, der har patent på at lade sig inspirere af, hvad der rent faktisk sker, til at danne sig en mening om, hvad der er givtigt at sætte ind på. Lad os indrømme hinanden det.

Dernæst er der spørgsmålet om flere penge. Når jeg stillede det spørgsmål, så er det, fordi vi i vores forskningsprogram siger, at vi gerne ville nå op på 3 pct. af bruttonationalproduktet. Der er somme, der mener, at det kunne være svært rent faktisk at finde res-

[Jytte Hilden]

sourcer, menneskelige ressourcer, til at nå op på det beløb, finde talent, finde volumen til et så ambitiøst mål.

Hvis vi nu rent faktisk her finder et område, hvor det viser sig, at der er denne kreativitet, dette talent, denne kvalitet i tingene, så ville det jo være et godt, positivt svar til os og til regeringen, som jo også ønsker flere penge til forskningen, at det er altså muligt at stable visse ting på benene. Det er ikke luftkasteller. Det var baggrunden for mit spørgsmål, men jeg takker naturligvis for ministerens svar.

Så vil jeg kort også sige, at jeg tror, det vil være vigtigt, når der skal tages stilling til disse forskellige centre, at det ikke alene bliver centre og samarbejde mellem forskere, der har en teknisk-naturvidenskabelig baggrund, men at der i høj grad bliver set på, hvorvidt der er forskere, der kommer fra samfundsvidenskaberne, som også blander sig i denne diskussion, fordi vi så netop vil kunne få noget af den tværfaglighed, der også er brug for i et bioteknologisk program, til at udfolde sig.

(Kort bemærkning).

Rahbæk Møller (SF):

Jeg har to bemærkninger. Den ene gælder hr. Niels Anker Kofoeds projekt og de tanker, vi andre har gjort os om forureningsfri produktion.

Jeg vil først sige, at undervisningsministeren opfatter det helt rigtigt; det er i virkeligheden noget af det samme, vi taler om. Jeg er også enig med undervisningsministeren i, at der ikke alene skal være tale om, at vi dyrker ting på vore marker, som skal bruges til møbelindustri eller spånpladeindustri, eller hvad der nu kan være tale om. Det, det drejer sig om på længere sigt, er, at vi går over til en kemisk industri, der ser på biomasse i stedet for råolie. Der havde ministeren også fat i en rigtig ting, nemlig at dette næppe er rentabelt umiddelbart.

Jeg tror, det er nødvendigt at præcisere, at det kan blive nødvendigt at lægge afgifter på råolie, simpelt hen manipulere med prismetanismen for at fremskynde det. Det har vi gode erfaringer med. Vi manipulerede med priserne på vedvarende energi og anden form for energi og opnåede derved et forspring med hensyn til vindmøller og meget

andet. Det samme kunststykke skal vi gøre her, tror jeg.

Den anden bemærkning går på Teknologinævnet, hvor ministeren sagde: jamen der står jo, at Teknologinævnet kan søge penge. Men det er ikke det, vi andre taler om. Vi taler om, at dette teknologinævn simpelt hen skal administrere. Det er Teknologinævnet, der skal have pengene til oplysning og til teknologivurdering, for det er det, det er nedsat for. Så kan man – i nævnets regi – samarbejde med dem, der nu ellers måtte være på feltet. Det er klart, at vi ikke skal klemme nogen ud, der er godt i gang, men det er vigtigt at præcisere, at et teknologinævn skal være den udfarende kraft her.

(Kort bemærkning).

Niels Anker Kofoed (V):

Det gælder hr. Rahbæk Møllers bemærkninger om, at man skulle forsøge at styre udviklingen lidt over afgifter og så få folk til at tage fat på forskellige ting. Man skal være lidt forsigtig med at starte med den procedure, for hvis det virkelig lykkes os at få fat på bioteknologien og udnytte de råstoffer, vi har i landbruget, så skal man passe på, at man ikke gennem afgifter fordyrer råvarerne – for nu at være lidt polemisk, lidt drillende. Så opgiv nu den tanke om afgifter på råstoffer til fremstilling af korn! Jeg tænker her på, at SF nogle gange har fremsat forslag om afgift på energi i kvælstof. Hvis man gør det, får man ikke råvaren til en tilstrækkelig billig pris til, at industrien kan udnytte den.

Sådan er der så mange ting. Man skal passe på, når man begynder at røre ved prismetanismen kunstigt. Jeg er parat, hvis vi skal animere, men pas på den anden vej!

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til udvalget angående videnskabelig forskning. Hvis ingen gør indsi-

[Anden næstformand]

gelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af lovforslag nr. L 108:

Forslag til lov om forlængelse af Danmarks deltagelse i det skandinaviske luftfartssamarbejde.

Af ministeren for offentlige arbejder (Nør Christensen).

(Fremsat 26/11 86).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Jimmy Stahr (S):

Det kan jo ikke skjules, at SAS har, har haft og vil få meget stor betydning for luftfart i dette land. Der er holdt mange taler i tidens løb om SAS' fortræffelighed, og der er også holdt mange hyldestaler til det – nogle måske lidt overstyrede – fordi det jo immervæk er et firma, men der indgår et element af noget nordisk i det, som vi alle sammen gerne vil være med til at støtte.

SAS har da også bevist sin betydning igennem mange år, og vi synes i det store og hele, at de har klaret den opgave, de er sat til at passe, nemlig lufttrafikken for de nordiske lande, på en sådan måde, at vi fra Socialdemokratiets side ikke er bange for at forny disse koncessioner.

Det er klart, at vi gør det ikke ubetinget. Der er ting, som vi godt vil have lejlighed til at kigge på i udvalget, der er nogle spørgsmål, som vi vil have lov til at stille, men i det store og hele skal dette opfattes som en tilslutning til ministerens lovforslag.

Vi skal imidlertid ikke glemme, at vi også har nogle store charterselskaber i dette land. Det er også selskaber, som vi er meget stolte over, og som vi selvfølgelig også glæder os over at have. Nu er det ikke sådan, at jeg skal stå her og lave egentlige reklametalere; de to selskaber er jo selv som regel ret gode til at skabe blæst omkring sig. Vi kan jo se, hvordan man bare de sidste dage har forstået at skaffe fornøden blæst om tingene. Vi ser i avisen, at selv statsministerens yndlingsøkonom er blevet udnævnt, og det er da godt, at man kan bruge folk. Jeg tror ikke, at der er

nogen grund til at gøre mere reklame for Spies og Tjæreborg, men det er to store arbejdspladser, som vi er glade for, og derfor synes jeg også, vi skal glæde os over den åbning, der er i dette lovforslag, og som også vil være en fordel for charterselskaberne.

Vi kan nævne muligheden for selskabsrejser til de skandinaviske hovedstæder, og at man nedsætter overnatningskravet fra 7 nætter til 3 nætter. Det synes vi er en udmærket idé, som bl.a. jo kan være med til at bringe flere turister til Danmark, og det var jo netop det, vi diskuterede i går.

Vi kan selvfølgelig ikke lukke øjnene for, at både SAS og charterselskaberne jo også bringer danskere ud af Danmark, men det skal vi vel egentlig ikke være så kede af, for al indenlandsturisme til trods vil det nok være en fordel, at danskere også har mulighed for at komme ud og opleve verden. Selv om vi af skatte- og afgiftsmæssige og økonomiske grunde helst vil beholde dem herhjemme, kan vi vel ikke lægge skjul på, at de fleste af os har haft glæder i udlandet, som både charterselskaberne og SAS har medvirket til. Det skal vi selvfølgelig være med til at beskytte herindefra, selv om vi, som vi sagde i går, synes, at der skal gøres noget for indenlandsturismen.

Ikast (KF):

Det Konservative Folkeparti kan også anbefale ministerens forslag om en forlængelse frem til den 30. september 2005.

Vi har også kigget uden for landets grænser og set på koncessionsaftalerne i andre lande. Her er der jo helt andre betingelser, idet man ikke opererer med tidsfaktorer, men vi mener dog, at den tidsgrænse, der hedder 2005, giver mulighed for, at SAS kan ændre den nuværende flåde til det moderne materiel, der kommer frem i starten af 1990'erne.

Dermed giver vi samarbejdet i Skandinavien en ekstra chance nogle år til at udbygge sig stærkt, så SAS kan konkurrere fuldt ud på højde med de store selskaber i udlandet.

Ligesom Socialdemokratiet er vi meget begejstrede for den liberalisering, der er kommet frem til gavn for charterselskaberne. Hr. Jimmy Stahr nævnede før 3-dages reglen eller 3-nats reglen. Det ser vi som turisme, der kommer ind i dette land, altså en meget stor fordel, men vi ser det også som en stor